

Ο Ράμα, ο Τάνταλος και η Χειμάρα

Βράδυ Σαββάτου, δουλεύοντας με τον υπολογιστή αγκαλιά, εμφανίστηκε μήνυμα στο messenger. Ήταν λίγο πριν τις δώδεκα τα μεσάνυχτα, τοπική ώρα, ή λίγο πριν την μία, ώρα Ελλάδος. Αυτό το παιχνίδι ανάμεσα στις δύο ώρες, μου θυμίζει πάντα δύο πράγματα. Μια φράση του Σεφέρη από τα γράμματα του προς την Μαρώ, όταν διατελούσε Πρόξενος στην Κορυτσά: «Εδώ έξι, στην Αθήνα επτά». Και μία φράση φίλου από την Νότιο Αλβανία, την οποία επαναλαμβάνει κάθε φορά, που βρίσκεται Ελλάδα και μιλάμε στο τηλέφωνο, στην προσπάθειά μας να συνεννοηθούμε ως προς την ώρα: «Εσείς εκεί στην κεντρική Ευρώπη, - υπονοώντας δηκτικώ τω τρόπω τα Τίρανα-, έχετε άλλη ώρα, εμείς εδώ στην Ελλάδα είμαστε μία ώρα μπροστά». Υπάρχουν πολλές ελληνικές ομογένειες ανά τον πλανήτη, αλλά μειονότητα μόλις μισό ή τέσσερα χιλιόμετρα από τα σύνορα της Ελλάδος, υπάρχει μόνο στην Αλβανία.

«Παρακολουθώντας αυτές τις ημέρες τα λεγόμενα του Πρωθυπουργού, κ Ράμα, ένιωσα αγανακτισμένος. Πώς είναι δυνατόν ένας πρωθυπουργός αυτής της ηλικίας και υποτίθεται κοσμοπολίτης να μηρυκάζει αυτά που λέει και ο πλέον απαίδευτος Αλβανός. Ότι οι Χιμαριώτες μάθανε την ελληνική από την ενασχόλησή τους με το εμπόριο. Να θυμίσω στον κ. Ράμα ότι οι Χιμαριώτες παίρνουν νερό ακόμη από την «πάγα». Πάγα είναι η πηγή στην δωρική διάλεκτο. Οι Χιμαριώτες περνάνε από την «βήσα», που στην αρχαία ελληνική σημαίνει χαράδρα. Επίσης, περνάνε από τους Χοούς -τοπωνύμιο Χιμάρας. Χοές ήταν μείγμα νερό με μέλι, με το οποίο έραιναν τους νεκρούς. Όταν καταριόμαστε, λέμε «Να μείνεις ξερός και Τάνταλος», και φυσικά δεν γνωρίζαμε τι σημαίνει αυτή η φράση, απλώς την κουβαλούσαμε από γενιά σε γενιά από την αρχαιότητα έως σήμερα. Σύμφωνα με μία εκδοχή, ο Τάνταλος για να δοκιμάσει εάν οι θεοί ήταν παντογνώστες, έσφαξε τον γιο του, τον μαγείρεψε και τους κάλεσε σε γεύμα. Οι θεοί το κατάλαβαν, ανέστησαν τον γιο του και αυτόν τον καταδίκασαν ισόβια. Τον έβαλαν σε ένα μέρος, όπου κάτω από τα πόδια του έτρεχε νερό και πάνω από το κεφάλι του υπήρχαν δέντρα γεμάτα καρπούς. Όταν ο Τάνταλος διψούσε έκανε να πει νερό, και το νερό χανόταν, όταν πεινούσε, έκανε να πάρει φρούτα και οι καρποί ανέβαιναν τόσο ψηλά, που δεν μπορούσε να τους φτάσει. Για αυτό και εμείς οι Χιμαριώτες καταριόμαστε λέγοντας «Να μείνεις ξερός και Τάνταλος!». Αυτά και πολλά άλλα, κ. Ράμα δεν μαθαίνονται από το εμπόριο, αλλά τα κουβαλάνε οι Χιμαριώτες χιλιάδες χρόνια από γενιά σε γενιά. Και εσείς τώρα τι προσπαθείτε να κάνετε, να τους ξεριζώσετε για να πετύχετε αυτό που πέτυχαν οι πρόγονοί σας, όταν ξερίζωσαν τους Μοσχοπολίτες το 1912. Όσον αφορά τον Δήμαρχο, που είναι παιδί της Χιμάρας, θα του θυμίσω ένα κινεζικό ρητό που λέει «Ο

γάιδαρος ψοφάει και αφήνει το σαμάρι, ο άνθρωπος πεθαίνει και αφήνει το όνομά του». Ας σκεφτεί λίγο την υστεροφημία του. Στην Χιμάρα έμεινε έως σήμερα το όνομα του Ιλιάζ Πασά -χριστιανού Ηλία που αλλαξοπίστησε σε πασάς- ως κάτι μιανό και βρώμικο. Ακόμη έμειναν δύο τοπωνύμια με το όνομα Λέρα, ένα στον Πάνορμο και ένα κοντά στο Γιάλι, όπου υπάρχει και η τοπωνυμία Ταμπόρι, και αυτό διότι εκεί διέμεναν έστω και λίγοι αλλόπιστοι. Έμεινε όμως και το όνομα Σπυρομήλιος και αυτό βρίσκεται στις καρδιές των Χιμαριωτών.

Το μήνυμα έφθασε σε ολοκληρωτική και ολοσχερή ανορθογραφία, με ένα συμπληρωματικό από τον αποστολέα «Αυτό το έγραψε ένα φίλος μου ανορθόγραφος, περιπτεράς στην Κυψέλη. Έμαθε να γράφει και να διαβάζει από τις εφημερίδες που πουλά. Είναι πενήντα χρονών». Η ανορθογραφία του δεύτερου μηνύματος δεν είχε να ζηλέψει τίποτα από εκείνη του πρώτου.

Στις 2 Δεκεμβρίου του 1945 κατά το ψευδο-δημοψήφισμα του Χότζα, που δεν ήταν παρά μονοκομματικές εκλογές με δύο κάλπες, μία κόκκινη για το Κόμμα και μία μαύρη, η ελληνική κοινότητα της Χειμάρρας δεν στήριξε με την ψήφο της τον βουλευτή του Κομμουνιστικού Κόμματος της Αλβανίας από το Βούνο -χωριό της περιοχής- και αδερφό του παππού του Έντι Ράμα από πλευράς μητρός, Σπύρο Κολέκα. Η τότε κυβέρνηση αποφάσισε αμέσως να εκδικηθεί, αφαιρώντας τους την ιθαγένεια από τα χαρτιά, και δίνοντας εντολή για τη σύλληψη 40 ανδρών από τη Χειμάρρα, οι οποίοι τιμωρήθηκαν με εκτέλεση και ισόβια φυλάκιση, ενώ ταυτόχρονα, τον Ιανουάριο του 1946 έκλεισε και το ελληνικό σχολείο.

Την ίδια στάση η ελληνική κοινότητα της Χειμάρρας είχε τηρήσει και το 1935 κατά του βασιλιά Ζώγου, ο οποίος έκλεισε τα σχολεία στη μητρική γλώσσα και φυλάκισε τέσσερα άτομα. Μετά από την επιμονή της ελληνικής κοινότητας της Χειμάρρας, τις διεθνείς πιέσεις και την απόφαση του Δικαστηρίου της Χάγης, το 1936 υποχρεώθηκε να ανοίξει ξανά τα σχολεία στη μητρική ελληνική γλώσσα.

Ο Ρενέ Πυώ, Γάλλος Πρόξενος Ιωαννίνων, δημοσιογράφος και ιστορικός, κατέγραψε τις αφηγήσεις του Χειμαρριώτη αρχηγού, Σπύρου Σπυρομήλιου, το 1913. «Τον δέκατο πέμπτο αιώνα, οι Χιμαριώτες σχημάτιζαν, έχοντας ένα λάβαρο μπλε και άσπρο, τα ελληνικά χρώματα, ένα επίλεκτο σώμα των στρατευμάτων του Γεωργίου Καστριώτη που αγωνίζονταν κατά των σουλτάνων». «Έχουμε», προσέθετε, «στο πέραςμα των αιώνων, με τη δύναμή μας μόνο, πετύχει από την Υψηλή Πύλη το προνόμιο να οπλοφορούμε, να μην πληρώνουμε έγγειο φόρο, ούτε φόρο στον καπνό, να είμαστε απαλλαγμένοι από δικαιώματα τελωνείου, κυβερνιόμαστε μόνοι μας, οι γιοι μας στο εξωτερικό εγγράφονται στα προξενεία της Ελλάδας και θα 'πρεπε σήμερα να υποταχούμε στον έλεγχο των Αλβανών ληστών. Είμαστε Έλληνες και θα παραμείνουμε Έλληνες».

Η απόφαση της αλβανικής κυβέρνησης να αποστείλει ειδοποιητήρια κατεδάφισης για δεκαεννέα κτίσματα Ελλήνων μειονοτικών, οι δηλώσεις του Αλβανού Πρωθυπουργού στις 3 Νοεμβρίου περί «αλβανόφωνης» Αθήνας, «Αλβανού» σωτήρα της Ακροπόλεως και μη υπάρξεως ελληνικής μειονότητας στην Χειμάρρα, σε ευθεία αντίφαση με αντίθετη τοποθέτησή του πάλι από το βήμα της Βουλής το καλοκαίρι του 2014, έχουν προσδώσει στο «τσάμικο» έναν ρυθμό από συρτάκι. Συνεχώς αυξανόμενο, ολοένα εντεινόμενο.

Η εκπάγλου καλλονής ακτογραμμή από Εξαμίλια Αγίων Σαράντα μέχρι Χειμάρρα αποτελεί μοναδικό προορισμό όχι μόνο για Αλβανούς, αλλά και ξένους παραθεριστές. Το τοπίο που βρίσκεται σχεδόν στην ίδια παράλληλο με το Αμάλφι είναι εφάμιλλο της ομόνυμης Ιταλικής Ριβιέρας. Οι Έλληνες που ζούνε στην περιοχή, για όλη αυτή την πίεση και την ένταση ανάμεσα στις δύο όμορες χώρες και τα αδελφά έθνη, δανείζονται τις παραινέσεις των σεισμολόγων για τους πρόσφατους σεισμούς: «Πρέπει να μάθουμε να ζούμε με αυτήν την κατάσταση».

Τα περισσότερα μέλη της ελληνικής μειονότητας διαβιούν πλέον στην Ελλάδα. Εκείνοι, όμως, που κερδίζουν το στοίχημα με τον εαυτό τους, είναι όσοι επιλέγουν να παραμείνουν εδώ, στις επίσημα αναγνωρισμένες ή μη, μειονοτικές ζώνες της Νοτίου Βαλκανικής. Δίχως να λείπουν και όσοι μετά από ένα τέταρτο του αιώνα στην Ελλάδα, εικοσιπέντε δηλαδή έτη της αλβανικής μεταπολίτευσης μετά το άνοιγμα των συνόρων, επιστρέφουν στον τόπο τους, την ιδιαίτερή τους πατρίδα. «Όσο περνάνε τα χρόνια, ο τόπος που μεγάλωσες, σε τραβάει από τα μαλλιά», έγραφε ο Κωστής Παπαγιώργης.

Οι μειονοτικές ζώνες ανά την υφήλιο, όλων των εθνικοτήτων, κάνουν παρήχηση και φέρουν συνειρμούς με τις «ωραίες μειοψηφίες» του Ελύτη από τον «Κήπο με τις αυταπάτες».

Όπου ανθεί ο μέσος όρος παύω να υπάρχω.

Μου είναι αδύνατον να ευδοκιμήσω μέσα στην μάζα της εκάστοτε πλειοψηφίας.

Οι ωραίες μειοψηφίες είναι το κάτι άλλο.

Ή τις κάνω σμαράγδι να φωτίζουν την νύχτα μου, ή τις τρώω με σοκολάτα και σαντιγύ.

Γι' αυτό και καμιά ολιγαρχία που εκτιμώ δεν έρχεται στα πράγματα.

Όμως γι' αυτό ακριβώς την επιλέγω.

Για να μην έρχομαι ποτέ στα πράγματα.

Ανέκαθεν στον κόσμο αυτόν βασιλεύει μια κάποια όπως θα λέγαμε άνισος ισομετρία.

Μόνο μια λάμψη ο άνθρωπος, κι αν είδες, είδες.

Γιατί αδελφά έθνη; Γιατί οι πολίτες του ενός ζούνε με την τοπική ώρα του άλλου. Στην Ελλάδα είναι μόνιμα εγκατεστημένοι 700.000 Αλβανοί μετανάστες, δίχως να υπολογιστούν

εκείνοι που από τη χώρα τους καρδιοχτυπούν σε ώρα Ελλάδας, για τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους που ζουν εκεί, ή για όσα κερδίζουν το ψωμί τους τέτοια εποχή στο μάζεμα της ελιάς της γείτονος. Αλλά και οι Έλληνες, που τους έφερε η τύχη ή ο βιοπορισμός εδώ στην Αλβανία, προσανατολίζονται μέσα στον χρόνο με ώρα αλβανική. Ακόμη και όταν φεύγουν. Όπως είπε, αδελφική φίλη που τώρα πια ζει «πίσω από τον ήλιο», -αλβανική έκφραση που σημαίνει πάρα πολύ μακριά, στην άλλη άκρη της γης-, «Από τα Τίρανα, τελικά, δεν φεύγεις ποτέ».

Μ. Σ.

Σημείωση: Στο κείμενο εναλλάσσονται οι δυο γραφές της Χειμάρρας. Χρησιμοποιείται το «Χιμάρα», όταν τον λόγο παίρνουνε οι ίδιοι οι Χειμαρριώτες.

Δημοσιευμένο στις 19-11-2016 στην Καθημερινή